POÓR IMRE:
SAUER IGNÁC[1]

Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád

Az első magyar minisztérium számára 1848-ban tervet dolgozott ki „magyar orvosi Akademia" felállítása iránt, melynek feladata volna:

„…az orvosi tudományt ápolni, kifejteni és közjóvá tenni; a kormány működését tudományos téren elősegíteni. Ennélfogva ezen testület a kormány ótalma alá rendeltetik, és müködéseiről s költségeiről a főkormányszék egészségügyi osztályának számol. Az orvosi Akademia öt osztályból álland: I. a természet- és élettani, II. a vegytani és gyógyszerészi, III. az orvosi, IV. a sebészi és V. a rendőrségi és állattani. – Minden tudor, sebészmester és gyógyszerész müveltsége szerint magát egyik osztályba besoroztatja. Az Akadémiának lesz elnöke, titkára, husz dijas és tiz dijnélküli választmányi tagja. Az elnököt, tiz dijas és tiz dijnélküli tagokat három évre az akadémiai összes tagok választják; minden orvostr., sebészmester és gyógyszerészmester választó és hivatalokra választható; – a titkár és tiz dijas tagok állandóak. A választmány orvos-természettudományi müködésein kivül tettleg részt vesz a) az orvos-sebészi szigorlatokban, melyekben egy szakértő akadémiai tag mint vizsgáló jelen van; b) a tanszék betöltése alkalmával tartandó pályázatnál mint biráló és véleményező működik; c) a kormány által rábizott tudományos tárgyakban véleményez; d) a pályamunkák birálatát kezeli. – Költségvetésében az évi járandóság 18800 pftban van tervezve, melyből az elnök ezer – a titkár 800, – a husz választmányi tag egyenkint 500 – pftot kapna, a többi összeg természettani és vegytani kisérletekre, könyvtárra, pályamunkák dijazására stb. van számitva."

Sauer az 1848 előtti években mint a pesti egyetemi orvosi kar tagja pártolta azon szabadelvűbb nézetet, miszerint a tudományegyetemnek nemcsak a tanárok – hanem a tudorok is tagjai; de mivel teljes egyetértést közöttük létrehozhatni nem remélett: a tanároknak a tudoroktól való elkülönítésére gondolt, midőn „a m. orvosi Akadémia" tervét készítette. Mint az első magyar minisztérium egészségügyi osztálytanácsosa e tervével a pesti egyetemi orvosi kart óhajtotta részint a parlamentáris magyar főkormányszékkel összeegyeztetni, részint az orvostudorok testületét akarta az orvostanári testülettől annyiban elkülöníteni, hogy különváló működéseikben egymást csak ellenőrizhessék, de ne béníthassák. Azért helyesen kívánta Sauer, hogy szigorlatoknál, hol a szigorlót tanárai vizsgálják, egy szakértő akadémikus tag, mint vizsgáló jelen legyen. – A tanszékek betöltésénél is célszerűbb Sauer javaslata a mostani szokásnál, hogy t. i. ne az egyetemi tanárok – hanem az orvosi akadémia választmánya (melynek tanárok is tagjai) tegyenek javaslatot az egyetemi tanszékek betöltésénél, mert a tanárok saját testületükbe a dolog természete szerint csak „hasonnézetű" – elvű – irányú – és érdekű társakat ajánlanak néha a szakértelmiség rovására. A szűkkeblűség ilyetén gyakorlásának akarta Sauer elejét venni. Kár,

[1] Forrás: Poór Imre: Sauer Ignácz emléke. Pest, 1872. pp. 25–26., 29–30. (Értekezések a természettudományok köréből. II. köt. 14. sz.)

hogy a bekövetkezetett politikai és honvédelmi küzdelmek vihara e tervet az orvostudori karral együtt elsodorta. (…)

Sauer buzgó törekvése kizárólag a hazai közegészség rendezésére volt irányozva, ezen eszmének élt ő mint kétszer országorvos s mint gyakorló orvostanár, kinek legtöbb alkalma volt meggyőződnie közegészségügyünk semmisége felől. – Tanítása közben gyakran panaszkodott Sauer az állam s egyesek tétlensége felől az ép élet és közegészség tárgyában. (…) Azért midőn Sauer 1848-ban az első kir. m. minisztériumban, mint Klauzál Gábor földmívelési ipar- és kereskedési miniszternek osztálytanácsosa működött, a főkormányszéki egészségügyi osztályt akként kezdte szervezni, hogy azzal az összes magyarhaza népeinek fizikai jólléte idővel biztosíttassék; e célra az évi költségvetésbe 128,050 pftot vétetett föl, nevezetesen az országos kórház fölállítására 100 ezer frtot, orvosi kar elrendezésére és orvosi pályakérdések jutalmazására 10 ezer ftot, a többit egyéb közegészségi (veszteg intézetek, kolera, himlőoltás stb.) ügyek elintézésére tervezte. A közegészség rendezésének e nagyreményű kezdeményezését az idők vihara elsodorta.

*

’Az 1848–1849-es magyar minisztériumok’[2] című kötetben ezeket a lexikális adatokat közlik róla működése 48/49-es időszakáról:

1848. május 1-jén a nádor a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium egészségügyi osztályán tanácsossá és országos főorvossá nevezte ki, évi 2500 ft fizetéssel. 1848. szeptember 20-án Batthyány Lajos az Országos Nemzetőrségi Haditanács igazgató főorvosává nevezte ki a honvédorvosok feletti felügyeleti jogkörrel. Alezredesi katonai rangfokozatot kapott. Minisztériumi tanácsosi és országos főorvosi tisztét megtartotta. 1848. november 8-tól – Stáhly Ignác helyett – ideiglenes jelleggel vezette a polgári egészségügyi osztályt. 1848. december 5-től végleges kinevezést kapott az egészségügy polgári ügyeinek vezetésére a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztériumban. A nemzetőrségi katonaorvosok feletti felügyeleti joga is ekkor szűnt meg teljesen. 1849-ben Pesten maradt és dolgozott az ideiglenes polgári közigazgatás egészségügyi osztályában.

[2] F. Kiss Erzsébet: Az 1848–1849-es magyar minisztériumok. Bp., 1987. p. 590.